

Korukielioppi

Korukielioppi

syntyi halusta kokeilla, voiko haastatteluja käyttää taideteoksen ”tutkimusaineistona”. Olen kulttuurintutkijana tehnyt ja analysoinut haastatteluja, mutta analyysit ovat olleet aina verbaalisia. Minua kiinnosti ajatus visuaalisesta analysoinnista ja tulkintojen pukemisesta materiaaliseen asuun.

Valitsin visuaalisen tutkimukseni kohteeksi entisen työpaikkani, Tyttöjen Talon, henkilökunnan. Tyttöjen Talo on vain tytöille tarkoitettu harrastus- ja kohtaamispaikka Hakaniemessä. Sitä ylläpitävät Helsingin kaupunki, Setlementtinuorten liitto ry. ja Kalliolan nuoret ry.

Haastattelin kaikkiaan kuutta työntekijää. Haastatteluissa käytiin läpi haastateltavien ajatuksia työstään, ammatistaan ja naisidentiteetistään. Purin puolituntiset haastattelut tekstiksi, josta lähdin etsimään toistuvia ja korostuneita teemoja. Näiden teemojen saattaminen visuaaliseen asuun oli ensimmäinen itselleni asettamistani tehtävistä.

Korut

valitsin ilmaisukeinokseni osin siksi, että ne tuntuivat sopivan taiteen tekemisen kieleeni, osin siksi, että kantajalleen tehty koru on henkilökohtainen ja lähelle tuleva. Minun oli mahdollista säilyttää kunkin haastateltavan oma ääni, vaikka etsinkin haastatteluista tietyllä tapaa yleistettäviä asioita.

Koruilla on aina ollut monia eri funktioita. Korut suojaavat ja niillä on maagisia ominaisuuksia. Koruilla voi ilmaista myös sosiaalista kuulumista. Korulla on lisäksi tärkeä esteettinen tehtävä. Pyrin tekemissäni koruissa hyödyntämään näitä kolmea funktiota. Myös korujen kauneus on ollut tietoisena tavoitteena. Osalla korujen yksityiskohdista onkin pääasiassa esteettinen perustelu.

Korut on siis rakennettu yhtäältä olemaan kauniita käyttäjiensä yllä, toisaalta symboloimaan ja suojelemaan niitä asioita, joita he kokevat työssään ja naiseudessaan tärkeiksi. Materiaalina käytin erityisesti kierrätettyjä esineitä ja korunosia. Näin saatoin hyödyntää arjen esineisiin kuuluvaa symboliikkaa. Samalla pystyin antamaan useille roskaksikin tuomituille esineille uuden elämän ja estetiikan.

Korut valmistettuani kuvasin ne haastateltavieni yllä, varsinaisessa kontekstissaan. Taideteokseksi katson koko prosessin, en vain siinä syntyneitä koruja.

Henna

vastaava ohjaaja, toimintaterapeutti

”Työssäni yritän rikkoa tyttöjen itselleen asettamia tiukkoja raameja. Sitä voi tehdä kyseenalaistamalla ja luomalla sellaisen ilmapiirin, että tytöt itse alkavat kyseenalaistaa. Toivon, että kukin löytäisi oman äänensä ja tietäisi omat rajansa, toiveensa ja pelkonsa. Silloin ei tavallaan humahdakaan sellaiseen kuoppaan, että tulee se piparkakkumuotti.”

”Koen, että naiseuteni on äidillisyyttä ja hoivaa ja kykyä kuulla ja nähdä ja kantaa. Se kantaminen ei ole taakka, niin kuin ehkä ajatellaan, vaan se on naiseuteni yksi tukipylväs.”

Muotilla esineenä on voimakas symboliikka itsessään, mutta miten se rikotaan? Avattuna muotti ei kahlitse. Persoonallisiin, väljiin ja koristeellisiin vaatteisiin puettu tyttöahmo suojaa kantajansa päätä ja siinä olevaa oman arvon ja omien rajojen tuntua. Isohkon korun kantamisen tuntee selvästi, mutta se ei ole kuitenkaan raskas.

Laura

Nuoret äidit –projektin vetäjä, kätilö

”Äitiys on sydämenasia minulle. Nämä nuoret äidit ovat minulle kuin kultalintu tässä elämässä.”

”Nuoret äidit –projektissa yritetään saada äitiys olemaan elämässä rikkaus eikä mikään jarru. Asiat ovat edelleen mahdollisia, vaikkei toimikaan ns. perinteisessä aikajärjestyksessä. Äitiys ei romuta mitään tulevaisuuden unelmia, vain muuttaa niiden muotoa. Äitiyden kautta löytyy uusia uria ja uudenlaisia tapoja toimia.”

Napit viittaavat kolikoihin, joista tehtyjä koruja on joissakin kulttuureissa käytetty mm. varakkuuden symbolina. Miksipä ei myös elämän muun rikkauden. Kultaiset linnut ovat yksi metafora sille, mikä on tärkeää. Rinnalle kiinnitettyinä ne pysyvät sydämessä.

Mari

Tyttöjen Talon johtaja, psykologi

”Työntekijänä on silmää tarttua tyttöjen ja naisten teemoihin. Osaava punoa niitä yhteyksiä tytöille, kertoa että monet naiset miettivät samanlaisia kysymyksiä. Näin sukupolvet tuovat viisautta.”

”Nyky-yhteiskunnassa on vahva viesti nuorille, että jokaisen pitäisi pärjätä omillaan, ja olemista mitataan erilaisilla mittareilla. Se on karu todellisuus elää, Minusta hoiva ja huolenpito, jotka usein liitetään naiseuteen, ovat arvokkaita asioita. Niitä voisi enemmän tuoda tähän yhteiskuntaan mukaan juuri tämän kaiken yksilöllisyyden vastapainoksi.”

Suojassa medaljonkien sisässä ovat mummojen sekä pikkutytön kuvat. Uuteen kontekstiin asetettuna meikkirasiat eivät enää jää kauneusvaatimusten symboleiksi, vaan muuttuvat turvaa ja hoivaa antaviksi. Medaljongit yhdistyvät koruksi erivärisistä osista kootulla ketjulla.

Ninni

Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja

”Tyttöjen Talolla voi olla sellainen kuin on. Täällä saa itkeä ja täällä saa nauraa, koko skaala on esillä joka päivässä. Omien juttujen tekeminen ja hakeminen on minusta tyttöydessä oleellisin asia. Ja kun katsoo talolla käyneitä tyttöjä, kyllä heissä näkyy sitä oman olemisen valojen löytymistä.”

”Itsekin pyrin siihen, että olen oma itseni. Olen aika toiminnallinen, teen aika paljon asioita. Olen myös sellainen, joka kuulee ja näkee ja tarttuu asioihin. Tämä on se, mitä haluaisin tytöillekin välittää.”

Käteen puettu koru suojaa kantajansa toiminnallisuutta sekä kykyä tarttua ja puuttua asioihin. Heijastin on itsessään suojaava ja funktionaalinen, helmin koristeltuna myös koristeellinen ja moninainen. Helmikoruja on käytetty eri kulttuureissa ilmaisemaan mm. ryhmään kuulumista. Helmien kirjosta on mahdollista löytää monenlaisia ryhmiä, joihin kuulua.

Paula

Oppisopimusopiskelija

”Tytöt täällä tulevat lähelle, halaavat ja haluavat jakaa asioita. Ajattelen että Tyttöjen Talo toimii vähän niin kuin perheenä tytöille. Tämä kuin avoin syli, johon voi tarvittaessa tulla. Olen itse saanut hyvää palautetta tavallaan sellaisesta sydämellisestä läsnäolosta. Minua on helppo lähestyä, ja minulle kerrotaan asioita aika suoraan, herkistä ja vaikeistakin asioista.

”Luulen, että tietty lempeys ja sydämellinen huomioiminen ovat hyvin tärkeä osa tätä työtä. Työ täällä on reilua ja hyvää arkea, ja siitä minä tykkään.”

Aterimet ovat arkisia, mutta niiden muotokieli antaa mahdollisuuden inhimilliseen allegoriaan. Lusikoiden asento tavoittelee suoruutta, yksinkertaisuutta ja läheisyyttä sekä suuren ja pienen yhteiseloä. Rinnalla koru suojaa sydäntä ja sitä kautta turvaa sydämellisyyttä ja tunteita. Lusikat ovat myös äidillisen ruokkimisen ja hoivan metaforia.

Susanna

Seksuaalikasvattaja, kättilö

”Luokseni tulee tyttöjä, jotka kertovat pahasta olostä, joka näkyy superaktiivisena seksiseikkailuna, mutta harvoin niissä on lopulta kyse seksistä – pikemminkin väkivallasta. Jokin yhteiskunnassamme mättää niin paljon, että tytöille ainoa tapa saada läheisyyttä on suostua ihan hirveisiin juttuihin. Myös mainonta pornografistuu, ja olemme turtuneet kaikkialta tunkeviin alastomien naisten kuviin. Tarvittaisiin enemmän aikuisten aktiivista tarttumista siihen, miten haitallisia nämä kuvat voivat olla. Täällä Tyttöjen Talolla minulla on hyviä edellytyksiä oikeasti tehdä jotain, yrittää ainakin vaikuttaa johonkin.”

Kirkkovene on yleensä humoristinen tai halventava symboli. Voisiko se olla myös voimaannuttava? Suomalaisessa agraarikulttuurissa tiedetään uskotun naisen genitaaleihin liittyvään maagiseen voimaan. Lanteille asetetut korut puolestaan ovat korostaneet ja suojanneet sukupuolielinten aluetta. Ehkäpä nämä yhdessä suojaisivat myös koko seksuaalisuutta erilaiselta esineistämiseltä ja pornografistumiselta.

Prosessi

oli kiinnostava ja myös vaativa. Kenties vaikeinta oli keksiä, miten yleensä olisi mahdollista visualisoida haastattelupuheen teemoja. Korujen käyttäminen osoittautui hedelmälliseksi ja onnistuneeksi ratkaisuksi. Korujen avulla pystyin myös palauttamaan prosessin alkupisteeseensä, ihmisiin, joita olin haastatellut – ei pelkästään asioihin, joista he puhuivat. Jokainen mukana ollut saa prosessin päätteeksi korunsa itselleen.

Tutkimustekstiin nähden korullinen tulkinta on elämyksellisempää ja arvaamattomampaa. Viestien välittäminen ei ole lainkaan niin hyvin hallittavissa kuin verbaalisessa ilmaisussa. Visuaalinen tulkinta, esineet ja taideteokset, avaavat tavattoman monia tulkinnan mahdollisuuksia, joita itse tekijänä ei ole huomannut tai tarkoittanut. Toisaalta tämä on rikkaus, toisaalta voi johtaa harhaan. Nämähän ovat vain minun tulkintojani lyhyistä haastatteluista, eivät kokonaisia identiteetin kuvauksia.

Jatkossa haluaisin pohtia tarkemmin, miten nämä visuaalisen analyysin ominaisuudet voisi ottaa tietoisemmin hyötykäyttöön: tuottamaan uusia ja ennennäkemättömiä tulkintoja akateemisten rinnalle.

Kiitos Tyttöjen Talon henkilökunnalle!
Lisätietoja talosta löytyy osoitteesta
<http://www.tyttojentalo.fi>.

© Liisa-Maria Nitovuori 2006